Etuuspalvelut
Lakiyksikkö / Arja Paijo

21.1.2019 Kela 133/010/2018

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen hallintovaliokunnassa 23.1.2019

HE 224/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kela on lausunut 12.6.2018 Sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Kelan lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että Kela saa jatkossakin toimeenpanemansa sosiaaliturvan kannalta tarpeelliset tiedot maahanmuuttohallinnolta ja toisaalta myös siihen, että Kelan oikeus tietojen luovuttamiseen tulee riittävällä tarkuudella kuvata valmisteilla olevassa lainsäädännössä.

Kelan tiedonsaantioikeus maahanmuuttohallinnolta

Kelan oikeus tietojen saantiin nykyisestä ulkomaalaisrekisteristä perustuu useisiin Kelan toimeenpanemiin etuuslakeihin. Lisäksi kansaneläkelain (568/2007) 85 §:n 2) kohtaan sisältyy tiedonsaantia koskeva yleissäännös. Sen nojalla Kelalla on oikeus saada sen toimeenpantavaksi säädettyjen etuuksien hoitamista varten salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä Maahanmuuttovirastolta sen rekisterissä olevien Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten ja heidän perheenjäsentensä tunnistetiedot sekä perheoikeudellista asemaa ja oleskelulupaa koskevat tiedot sekä mainituissa tiedoissa tapahtuneet muutokset.

Käytännössä Kelan tarvitsemia tietoja ovat tiedot oleskelulupahakemuksista, oleskelulupapäätöksistä, EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnistä ja näitä tietoja koskevista muutoksista, oleskelulupaa koskevasta muutoksenhausta, karkotuspäätöksistä sekä maahantulokielloista. Lisäksi etuuslakeihin, kuten sairausvakuutuslakiin, lakiin lasten kotihoidon tuesta ja opintotukilakiin, sisältyy vastaavanlaisia säännöksiä tietojen saannista.

Kela tarvitsee edellä mainittuja tietoja määritellessään henkilön kuulumisen Suomen sosiaaliturvaan ja ratkaistessaan oikeutta etuuteen. Suomen sosiaaliturvaan kuuluminen määritellään 1.4.2019 lukien asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittäväissä tilanteissa annetun lain (16/2019) nojalla. Lain 17 §:n nojalla Kelalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain tai Suomea sitovassa sosiaaliturvaa koskevassa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tehtävien

toimeenpanemista varten välttämättömät tiedot valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä työnantajalta. Tiedot on oikeus saada teknisen käyttöyhteyden avulla. Myös tämä säännös turvaa Kelan tiedonsaantioikeuden maahanmuuttohallinnolta.

Kela tarvitsee tiedon Suomeen kolmansista maista tuleville kausityöntekijöille annettavista kausityötodistuksista sekä kausityöntekijöiden viisumeista. Tieto tarvitaan sen selvittämiseksi, onko kausityöntekijällä oikeus terveydenhuollon palveluihin Suomessa rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (rajalaki, 1201/2013) nojalla. Tiedonsaanti kausityötodistuksista ja kausityöntekijöiden viisumeista perustuu kumottavaksi esitetyn ulkomaalaisrekisterilain 10 §:n 6) kohtaan. Kela kuitenkin katsoo, että sillä on jatkossa oikeus näihin tietoihin asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajatylittävissä tilanteissa annetun lain 17 §:n nojalla.

Maahanmuuttohallinnon tiedonsaantioikeus Kelalta

Kela totesi 12.6.2018 lakiluonnokseen antamassaan lausunnossa, että lakiesitystä tulisi tarkentaa siltä osin kuin siinä säädetään maahanmuutohallinnon tiedonsaantioikeudesta Kelalta. Erityisesti kiinnitettiin huomiota henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa esitetyn lain tiedonsaantioikeutta koskevan 12 §:n sisältöön ja sen perusteluihin. Lain 12 §:n 1 momenttiin on nyt käsittelyssä olevaan lakiesitykseen täsmennetty ne ko. lain tarkoittamat rekisterinpitäjät, joilla on oikeus välttämättömiin tietoihin sekä sidottu välttämättömien tietojen tarve lain 1 §:n kohtien tehtäviin. Tämä on selventävä tarkennus.

Lakiesityksen erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaa 8 §:ää on kuitenkin lausuntokierroksen jälkeen muutettu. Lain 8 §:ssä säädettäisiin, että kyseisen lain mukaisella rekisterinpitäjällä olisi oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia välttämättömiä henkilötietoja, kuten kohdan 5) mukaisia terveyttä koskevia tietoja, ja tätä kautta myös mahdollisuus saada niitä 12 §:n 1 momentin nojalla välttämättömyysperusteella esimerkiksi Kelalta. Nykyinen maahanmuuttohallinnon tiedonsaantioikeus Kelalta perustuu ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n 1 momentin 6) kohtaan, jonka mukaan rekisterinpitäjällä on oikeus saada Kelalta ja kunnan sosiaaliviranomaiselta tiedot siitä, onko hakijalle myönnetty toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua toimeentulotukea tai muuta vastaavaa etuutta, sekä muut tiedossa olevat seikat, joilla saattaa olla merkitystä henkilön ulkomaalaislain tai kansalaisuuslain mukaisen asian käsittelyssä.

Esitetty sääntely siis tosiasiallisesti laajentaisi rekisterinpitäjän oikeutta saada tietoja juuri näihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin tietoihin. Kela katsoo sääntelyn jäävän 8 ja 12 §:ien osalta liian yleiselle tasolle ja olevan ainakin jonkinasteisessa ristiriidassa yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklassa tarkoitetun tietojen minimointia koskevan periaatteen kanssa. Tällainen tietojensaantioikeuden laajentaminen ja välttämättömyyskriteerin täyttymisen arvioiminen ei ole ongelmatonta tietojen luovuttajan näkökulmasta.

Henkilötietojen käsittelystä maahanmuutohallinnossa esitetyn lain 12 §:n 2 momentin 5) kohtaa koskien tiedonsaantioikeutta Kelalta on lakiesitykseen lausuntokierroksen jälkeen

täsmennetty. Maahanmuuttovirastolle, vastaanotto- ja järjestelykeskuksille sekä säilöönottoyksiköille esitetään oikeutta saada Kelalta tehtäviensä suorittamista varten tarpeellisia tulo-, etuus- ja perhesuhdetietoja ristiriitaisiksi epäiltyjen tietojen selvittämiseksi sekä työ- ja perhesuhteiden aitouden selvittämiseksi. Kelaa pitää hyvänä, että luovutettavat tiedot on sisällön osalta yksilöity. Tämä helpottaa toimeenpanoa Kelassa ja jättää selkeästi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat terveyttä koskevat tiedot luovutettavien tietoryhmien ulkopuolelle. Selvyyden vuoksi kohdassa oli kuitenkin hyvä erikseen mainita myös toimeentulotukitiedot, kuten nykyisessä ulkomaalaisrekisterilain 8 §:n säännöksessä.

Lausunnossaan 12.6.2018 Kela esitti, että kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain tiedonsaantioikeutta koskevaan 58 §:ään 3 momentin viranomaislistaan lisättäisiin Kela, jotta ilman huoltajaa olevalle lapselle määrätyllä edustajalla olisi oikeus suoraan lainsäädännön nojalla saada salassa pidettäviä alaikäisen tulotietoja tehtävänsä hoitamiseksi. Vastaavaa lisäystä Kela esitti kotoutumislain 87 §:n 3 momenttiin. Nämä lisäykset on tehty Kelan esittämällä tavalla.